

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO VICEMINISTRO EGIDIJĀUS VISKONTO IR
MINISTERIJOS VYRIAUSIOSIOS PATARĖJOS DALIOS MINIATAITĖS

KOMANDIRUOTĖS Į BELGIJĄ

ATASKAITA

2020-03-06 Nr. Nr. 3PR-27

1. **Komandiruotės tikslas:** dalyvauti aukšto lygio pareigūnų (viceministrų, valstybės sekretorių) iš „BIOEAST“ šalių susitikime su ES DG AGRI ir DG RTD atstovais bei dalyvauti Vidurio ir Rytų Europos šalių žiniomis grįstos bioekonomikos plėtros žemės ūkio, akvakultūros ir miškininkystės srityse iniciatyvos BIOEAST aukšto lygio konferencijoje *BIOEAST as a driving force in the context of the European Green Deal* su Europos Komisijos (EK) atstovais.

2. **Komandiruotės trukmė:** 2020 m. vasario 19-21 d.

3. **Komandiruotės vieta:** Briuselis, Belgija.

4. **Komandiruotės finansavimas:** komandiruotės išlaidos apmokėtos iš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos priemonės 01 001 03 01 01 „Žemės ūkio ministerijos veiklos užtikrinimas“ papriemonės „Žemės ūkio ministerijos funkcijų vykdymas (centrinis aparatas)“ lėšų (priemonės kodas 01.001.03.01.01, funk. kodas 04.02.04.09, projekto kodas -3_1_01_01)

5. **Atlikto darbo komandiruotėje rezultatai.**

2020 m. vasario 20 d. Slovakijos nuolatinėje atstovybėje vyko aukšto lygio pareigūnų (viceministrų, valstybės sekretorių) iš „BIOEAST“ šalių susitikimas su ES DG AGRI ir DG RTD atstovais. Rytinėje šio susitikimo dalyje buvo trumpai apžvelgtas pastarojo laikotarpio „BIOEAST“ rėmuose atlikti darbai bei identifiukuotos svarbiausios problemos susijusios su Vidurio ir Rytų Europos šalių pasiekimais bioekonomikos srityje. „BIOEAST“ generalinis sekretorius Barna Kovacs trumpai pristatė iššūkius: buvo kalbama apie institucinę „BIOEAST“ iniciatyvos sąrangą ir būtinumą finansiškai paremti iniciatyvą iš šalių narių nacionalinių biudžetų. Susirinkusieji apie finansinį prisidėjimą iš nacionalinių lėšų kalbėjo abstrakčiai, todėl bendro sprendimo dėl būsimo iniciatyvos finansavimo nebuvo priimta.

Kitas klausimas – „BIOEAST“ iniciatyvos geografinis prasiplėtimas. Informuota, kad prie iniciatyvos norėtų prisijungti Graikija ir kai kurios buvusios Jugoslavijos šalys, kaip Serbija, Bosnija ir Hercegovina. Šalių atstovai nepalaukė šios iniciatyvos, kadangi nematė konkrečios naudos nei „BIOEAST“ dabartinėms šalims narėms nei norinčioms dalyvauti, kadangi bioekonomikos sektorius minėtose šalyse nėra labai išsiplėtojęs. Buvo keliamas ir regioninis klausimas, - kaip rytų ir vidurio regionas sietinas su Balkanais ir Graikija. Šiais klausimais konkrečių sprendimų nebuvo priimta.

Antroje susitikimo dalyje dalyvavo ir kalbėjo 2 EK atstovai: DG AGRI direktorius Pierre Bascou trumpai pristatė EK Žaliąjį kursą ir galimybes finansuoti bioekonomiką skatinančias priemones iš BŽŪP strateginio plano (toliau - BŽŪP SP) priemonių. Jo nuomone, šalių narių strateginiai planai bus priimti EK ir apsvarstyti geriausiu atveju 2022 metų antroje puseje. Tam įtakos turi ir Žaliojo kurso paskelbimas, kuris pareikalaus tam tikrų strateginių dokumentų korekcijos. Šiuo metu EK dirba šiais klausimais, t.y. klimato įstatymas, bioįvairovė bei BŽŪP strateginiai planai. Labai svarbu gerosios praktikos pavyzdžių sklaida. Vienas tikslas gali būti pasiektas padedant keliems šaltiniams. Todėl fondų mažėjimas turi būti padengtas šaltinių sinergija. Labai svarbus būsimejame laikotarpyje tampa AKIS, t.y. informacijos nešėjas tarp tyrėjų, konsultantų ir naudos gavėjų.

DG RTD direktorius John Bell pasisakė apie būsimas galimybes pasinaudoti HORIZON 2020 lėšomis būsiamiems moksliniams tyrimams atlikti. Jis įvardino periodą iki 2050 metų, kaip pereinamąjį laikotarpį į klimato atžvilgiu neutralią ekonomiką bei bioekonomiką. Visi matome iššūkius, bet būtina keisti požiūrį ir pasinaudoti atsiveriančiomis galimybėmis vartotojams, tyrėjams, pramonei, gamtinei ir socialinei aplinkai ir kt.

Turi būti parengti nacionaliniai veiksmų planai, kuriuose numatytos konkrečios šalių narių iniciatyvos gali būti finansuojamos iš *Just* fondo lėšų, EIB, Horizon 2020. Ypač svarbu šiame etape yra žinių ir informacijos apie bioekonomiką skleidimas, apskaitimo informacija platformų kūrimas, kur būtų užtikrintas priėjimas prie inovacijų, naujų technologijų. Svarbu, kad inovacijos pasiektų ir ūkininkus bei tuo būdu įtakotų vietos plėtrą. Būtina išnaudoti PSF (Policy support facility) galimybes.

„BIOEAST“ šalių aukšto rango pareigūnai pasisakė dviem pagrindiniais klausimais, t.y., kaip mato bioekonomikos plėtrą savo šalyje, kokios konkrečios pagalbos reikėtų ir antra, - kokį vaidmenį EK galėtų atlikti teikiant pagalbą „BIOEAST“ šalims ir kokias mato problemas šalims naudojantis būsimojo finansinio laikotarpio HORIZON 2020 lėšomis.

Atsakydami į aukščiau minėtus klausimus pasisakė visi dalyvavę aukšto rango pareigūnai. Lietuvos žemės ūkio viceministro Egidijaus Viskonto pasisakymo tezės pridedamos priede (pridedama).

Kitų šalių pareigūnai pažymėjo šiuos bioekonomikos plėtros aspektus:

1. Informacijos ir žinių stoka skatinant bioekonomikos plėtrą pirminėje žemės ūkio gamyboje. Kas ir kaip turi motyvuoti ūkininkus? Numatyti ilgo laikotarpio tikslai, turi būti ir panašaus pobūdžio motyvavimo priemonės.
2. Lėšų klausimas, BŽŪP SP lėšų tikrai nepakaks išplėtoti bioekonomikos veiklas, didelės ambicijos ir tikslai; kokie alternatyvūs finansų šaltiniai?
3. Bioekonomikos koordinavimas nacionaliniu lygmeniu yra problematiškas.
4. Būtinai darbas su produktų vertės grandinėmis. Kokie produktai iš bio žaliavos sukuria didžiausią pridėtinę vertę. Reikėtų apibendrinančių aprašų (manuals).
5. Žmogiškųjų resursų trūkumas, ypač pirminėje gamyboje.
6. Stiprioji pusė, iniciatyva bioekonomikos plėtroje priklauso pramonei, ne ūkininkaujantiems. Bendradarbiavimas tarp partnerių, (Industrial partnerships) kūrimas svarbus.
7. Turėtų su EK pagalba būti parengtos strategijos ir veiksmų planai, verslo modeliai, biožaliavų pagrindu gamintini produktai rinkodaros modeliai, rinkos plėtra.

Po pietų dalyvavome konferencijoje, kurioje pranešimus skaitė Europos Komisijos narės, atsakingos už inovacijas, mokslinius tyrimus, kultūrą, švietimą ir jaunimą, Mariya Gabriel kabineto atstovas, EK generalinių direktoratų DG RTD (moksliniai tyrimai), DG AGRI (žemės ūkis ir kaimo plėtra), DG SANTE (sveikata ir maisto sauga), DG ENVI (aplinkos apsauga) direktoriai John Bell (DG RTD), Nathalie Sauze Vandevyver (DG AGRI), Sabine Juelicher (DG SANTE), Humberto Delgado Rossa (DG ENVI), SI, HR, HU, LV valstybės sekretoriai, Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programos Tarptautinės išteklių grupės (*UNEP International Resource Panel*) vienas iš pirmininkų Janez Potocnik, buvęs aplinkos eurokomisaras.

Komisarės Gabriel atstovas Dara Murphy pabrėžė, kad komisarės portfelis platesnis, nei jos pirmtakų ir jungia tris generalinius direktoratus. Labai svarbus žalias perėjimas. Šiomet bus „Horizontas 2020“ kvietimas ES žaliajo susitarimo tematika, jam bus skiriama 1 mlrd. eurų. Tarp kvietimo temų – klimato kaita, mokslinių tyrimų ir inovacijų ekosistemos, švarus vandenilis, ardamosios inovacijos.

Kroatijos žemės ūkio ministerijos valstybės sekretorius Tugomir Majdak sveikinimo kalboje paminėjo, kad Kroatija dar šiemet ketina pasirengti nacionalinę bioekonomikos strategiją ir veiksmų planą. ES pirmininkaujanti Kroatija gegužės 12-14 d. Opatijos mieste rengia tarptautinę konferenciją apie ES Tarybos išvadas dėl bioekonomikos, atnaujintą ES bioekonomikos strategiją.

Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programos Tarptautinės išteklių grupės vienas iš pirmininkų Janez Potocnik, buvęs aplinkos eurokomisaras, savo pranešime akcentavo ilgalaikių prioritetų svarbą tam, kad nauda nebūtų privatizuojama, o sąnaudos – socializuojamos, t. y. mokamos visos visuomenės. Pasak jo, išteklius būtina atsieti nuo ekonomikos augimo. ES Žalioji susitarimas remiasi didžiulėmis ambicijomis, reikia prisiminti, kad šį dokumentą parengė dar buvusi EK. Būtina pereiti nuo išteklių efektyvumo prie išteklių pakankamumo. Potocnik siūlymu, tam itin pasitarnautų ES tvarios žemės naudojimo 2050 m. kelrodis, jei toks būtų priimtas. Pati augimo idėja nebeatitinka tikrovės, nes siekiame saugoti išteklius, bet įvairiausioms strategijoms, pvz. geležinkelių, statybų, elektros jungčių, įgyvendinti reikia vis daugiau žemės.

Savo pranešime direktorius **John Bell (DG RTD)** akcentavo būtinybę imtis veiksmų, nes pokyčiai neišvengiami. *Green Deal is a way to solve the problems in their complexity to provide a better life for the EU citizens. Job growth for people.* neišvengiamų pokyčių. Europos Žalioji susitarimas - būdas spręsti problemas kompleksiskai, siekiant suteikti geresnę gyvenimą ES poliečiams, didinti darbo vietas ir kt.

Direktorė **Nathalie Sauze Vandevyver (DG AGRI)** išskyrė sinergijų tarp BŽŪP (EIP AGRI) ir Europos horizonto lėšų būtinumą. Tai jungia mokslą ir privatų sektorių. Prašo valstybes vystyti Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemas AKIS (angl. *Agricultural Knowledge and Innovation Systems (AKIS)*).

Direktorė **Sabine Juelicher (DG SANTE)** pabrėžė „Nuo lauko iki stalo“ strategijos vaidmenį, maisto švaistymo problemą.

Direktorius **Humberto Delgado Rossa (DG ENVI)** akcentavo klimato ir biologinės įvairovės nykimo aspektus, praėjusi EK – klimatą ir energetiką. DG ENVI atsakingas už biologinės įvairovės strategiją. Pagrindinės biologinės įvairovės nykimo priežastys – žemės naudojimo keitimas, intensyvus išteklių naudojimas. Pabrėžta bioenergetikos, miškų strategijos, gamtos saugojimo klausimai - gamtoje esantys sprendimai (*nature-based solutions*).

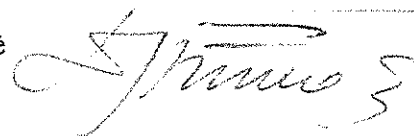
Popietinėje sesijoje **BIOEAST generalinis sekretorius Barna Kovacs** išsamiai pristatė iniciatyvą ir jos tikslus, nuveiktus darbus. Pranešimus skaitė Kroatijos, Vengrijos ir Latvijos žemės ūkio ministerijų valstybės sekretoriai apie bioekonomikos padėtį savo šalyse, rengiamas nacionalines bioekonomikos strategijas. Latvija turi strategiją, bet dar neturi veiksmų plano. Pristatė tyrimą apie šalies 4 regionų žemės naudojimo funkcijas ekonominiu, socialiniu, klimato kaitos ir biologinės įvairovės aspektais. Šis tyrimas padėjo pamatyti trūkumus nacionalinėje bioekonomikos strategijoje.

COST prezidentas Paulo Ferrao pabrėžė iniciatyvos veiklos aspektą „iš apačios į viršų“ (*bottom-up approach*). COST – Europos tarpvyriausybiniis bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje (angl. *European Cooperation in Science and Technology*), dalyvauja 39 valstybės. Lietuvos dalyvavimą COST administruoja Lietuvos mokslo taryba. COST tikslas – remti Europos valstybių tyrėjų bendradarbiavimą visose mokslinių tyrimų srityse, kuriant tarptautinius bendradarbiavimo tinklus – COST veiklas. Mokslinių tyrimų neatlieka. Naujovė – *COST innovation grant*, bus taikoma tęstiniam projektams. Naujajame „Europos horizonte“ COST bus įtrauktas į „Pažangos sklaidą ir dalyvavimo plėtrą“ (angl. *Spreading Excellence and Widening Participation*) sritį.

Viceministras Egidijus Viskontas

Ministerijos vyr. patarėja Dalia Miniataitė

Viceministro E. Viskonto pasisakymo tezės:
Meeting with EC directors 20 February 2020

1. How do you perceive your national bioeconomy developments? What kind of policy support would you need to develop bioeconomy further?
  - In Lithuania we do not have a national dedicated bioeconomy strategy yet, but in the Ministry of Agriculture of Lithuania we are finalizing an **agricultural bioeconomy strategy**.
  - The measures foreseen in the agricultural bioeconomy strategy will be supported by the CAP strategic plan.
  - We don't have an interministerial platform for the bioeconomy, which means that we don't have a national coordination body. As we are supposed to secure a cross-sectoral, that is a holistic approach to the bioeconomy, this fact clearly points to our **policy support needs**.
  - We are in a pressing need of **external facilitation** to gather bioeconomy related ministries for aligning different policies that share the same goals in the context of **EU Green Deal** and all the international obligations. **External financial expertise** is necessary as well, as the financial setup for fulfilling these ambitions is very complex.
  - **A policy support facility is a perfect tool for solving these issues, but it must be made available now.** We are on the threshold of the next programming period and it is high time to have the necessary changes made.

2. How do you perceive the role of the Commission towards BIOEAST? What kind of problems do you anticipate based on previous experiences when it comes to getting Horizon funds?
  - **The bioeconomy should stay a top priority on the EU agenda for BIOEAST Member States to be able to continue deploying national circular bioeconomies.**
  - We are doing our homework and solving our internal problems to advance the participation of Lithuanian researchers. Yet there are external reasons behind the poor **Horizon 2020** performance too. Clear commitment to widening issue is of huge importance if we really want to tackle the existing huge participation gap and innovation divide within EU. **Lithuania advocates for a reference to 3.3 % of Horizon Europe budget dedicated for widening participation and spreading excellence.**

- In the coming **Horizon Europe** we ask for a **simple and flexible remuneration model Horizon Europe Model grant agreement** as that would **complement** national attempts to increase researchers' salaries, thus facilitating upward convergence.
- We would like to stress the importance of **operational synergies** between **"Horizon Europe" and European Structural Funds**. The currently existing obstacles to implement Seal of excellence or to use structural funds in the European partnerships need to be overcome. We welcome the public consultation on the draft amendment of GBER (State Aid General Block Exemption Regulation) however, it is **very important** that foreseen provisions on Aid for **co-funded R&D-projects** under Horizon Europe are **applicable in the case of co-funded European Partnerships**.
- [It is also very important to develop synergies between scientific research and macroregional strategies. Lithuania is one of the coordinators of Bioeconomy within the EU Strategy for the Baltic Sea Region. We see a clear need of research input into the actions of this macroregional strategy.]

[We share these problems in the BIOEAST region, and I see no point in repeating what my colleagues have just said. But as we speak with one voice through BIOEAST initiative, we speak louder to be treated as valuable co-designers.]

Thank you.